

Mūsų jubilatai

Baltų archeologijos ir istorijos tyrinėtojas

Evaldui Mugurevičiui – 80

Ēvaldam Mugurēvičam – 80

Š. m. balandžio 6 d. Latvijos mokslų akademijos akademikui, profesoriui, habilituotam daktarui Evaldui Mugurevičiui (Ēvalds Mugurēvičs) sukako 80 metų.

Jubilatas gimė 1931 m. Rezeknės apskrities Barkavos valsčiuje, naujakurio ūkininko šeimoje. Iš mažų dienų įvairūs žemės ūkio darbai tėvų ūkyje, karo ir pokario negandos užgrūdino jaunuolio charakterį, kartu pažadino smalsumą gimtajam kraštui, jo istorijai. Po vidurinės mokyklos baigimo E. Mugurevičius pradėjo studijuoti Latvijos valstybinio universiteto Istorijos ir filologijos fakultete, pasirinkęs istorijos specialybę. Studijų metais jis labiausiai domėjosi Latvijos archeologija, istorine geografija ir viduramžių istorija, aktyviai įsitraukė į studentų mokslinį darbą. 1956 m. studentų mokslo draugijos leidinyje pasirodė pirmasis E. Mugurevičiaus darbas apie latgalių ir lybių valdymo centrų ir kelių identifikavimą XII–XIII a., iš dalies nulėmęs tolesnius jo tyrinėjimus, siejant istorijos žinias ir archeologijos paminklų medžiagą.

1956 m. rugsėjo 1 d. su universiteto baigimo diplomu E. Mugurevičius peržengė pirmosios darbovietės – Latvijos istorijos muziejaus Rygoje (dabar – Latvijos nacionalinis istorijos muziejus) slenkstį. Po metų jis jau bendradarbis Latvijos mokslų akademijos Istorijos instituto Archeologijos sektoriuje (vėliau – skyriuje). Jame jis dirbo iki išėjimo į pensiją. Labai reikšmingi jubilatui buvo 1971–1995 m., kai jis buvo šio padalinio vadovas. E. Mugurevičius tuo metu faktiškai koordinavo svarbiausius archeologinius tyrinėjimus Latvijos teritorijoje, daug prisidėjo prie archeologinių

paminklų medžiagos publikavimo, ryšių su gretimų kraštų archeologais išplėtimo.

Dirbdamas minėtame institute, E. Mugurevičius apgynė istorijos mokslų kandidato (1961) ir daktaro (1983) disertacijas. 1989 m. jis išrenkamas Latvijos mokslų akademijos nariu korespondentu, 1992 m. – tikruoju nariu. 1991 m. tapo Latvijos universiteto Latvijos istorijos katedros profesoriumi.

Pagrindiniai E. Mugurevičiaus moksliniai darbai yra skirti vėlyvojo geležies amžiaus ir viduramžių Latvijos archeologijai. Jo darbuose labai daug dėmesio teikiama latvių ir kaimyninių tautų prekybiniais ir

kultūriniais ryšiams, istorinių šaltinių komentarams. Jubilato mokslinis įdirbis – 10 monografijų (tarp jų kelios su kitais autoriais), per 450 įvairių mokslinių straipsnių.

Galima tvirtinti, kad jo darbai – tai didelis įnašas į baltų archeologiją, kai kurie darbai svarbūs ir platesnio Baltijos jūros ar Rytų Europos regiono archeologijos kontekste. Be jokios abejonės, E. Mugurevičiaus darbai svarbūs ir Lietuvos archeologams.

Jau vienoje pirmųjų monografijų „Rytų Latvija ir kaimyninės žemės X–XIII a.“, išleistoje 1965 m. rusų kalba, yra pateikta daug palyginamosios medžiagos iš Lietuvos teritorijos, aprašyti prekybos keliai, turėję didelę reikšmę ir dabartinės Lietuvos gyventojams. Daug dėmesio E. Mugurevičius skyrė baltų genčių etnogenezei – publikavo kartu su A. Tautavičiumi keletą straipsnių. Jis yra stambiausių latvių archeologų kolektyvinių darbų „Latvijas PSR archeologija“ (1974), „Latvijas senāka vēsture“ (2001) vienas pa-

grindinių autorių ir redaktorių. Tiek šiuose darbuose, tiek gausiuose E. Mugurevičiaus straipsniuose matome didžiulę autoriaus erudiciją, puikų baltų archeologinės medžiagos išmanymą. Vienas pastarųjų metų jubilato darbų – monografija „Viduslaiku ciems un pils Salaspils novadā“ (2008) apibendrina jo vykdytus 1966–1974 m. tyrinėjimus Salaspilyje. Knygoje autorius puikiai derina rašytinių šaltinių žinias ir archeologinių tyrimų medžiagą. E. Mugurevičius puikiai pažįsta svarbius Baltijos kraštų istorijai šaltinius. Jis parašė komentarus išverstoms į latvių kalbą Henriko Latvio, Eiliuotajai Livonijos, Hermano Vartbergės kronikoms, kartu prisidėdamas prie Viduramžių istorijos tyrinėjimų.

E. Mugurevičius buvo daugelio tarptautinių archeologijos kongresų, konferencijų, simpoziumų dalyvis. Džiugu, kad jubilatas yra dalyvavęs ir mūsų katedros organizuojamose konferencijose „Jono Puzino skaitymai“, paskelbęs straipsnį mūsų leidinyje „Archaeologia Litwana“, recenzavęs latviškoje mokslinėje spaudoje šio leidinio septintąjį tomą.

E. Mugurevičiaus nuopelnai baltų archeologijos srityje yra įvertinti Latvijos valstybinėmis premijomis (1976, 1987), Baltijos asamblėjos mokslo premija (2005), kitais prestižiniais apdovanojimais. Jis yra Vokietijos archeologijos instituto užsienio narys korespondentas, Baltijos istorikų komisijos **Göttingene** narys korespondentas, daugelio tarptautinių archeologų organizacijų narys.

Būtina paminėti ir didelę E. Mugurevičiaus paramą Lietuvos mokslininkams. Jis buvo V. Kazakevičiaus, V. Urbanavičiaus, L. Vaitkunsienės, V. Žulkaus habilitacinių darbų gynimo komitetų narys, V. Žulkaus kandidato, M. Michelberto daktaro disertacijos oponentas.

Jubilatas kasdieniniame bendravime visuomet pasirošęs pasidalyti savo sukauptomis žiniomis su jaunesniais kolegomis, yra kuklus, nepaprastai nuoširdus.

Šio gražaus jubiliejaus proga linkime akad. E. Mugurevičiui stiprios sveikatos, naujų, įdomių darbų baltų archeologijos srityje.

Mykolas Michelbertas